

Beszámoló a COAR 2018. évi közgyűléséről

Karácsony Gyöngyi

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára
gyk@lib.unideb.hu

A COAR (Confederation of Open Access Repositories) – a nyílt hozzáférésű kutatást támogató infrastruktúrát és szolgáltatásokat üzemeltető intézmények, szervezetek szövetsége – 2018. évi konferenciáját és közgyűlését tartotta Hamburgban 2018. május 14. és 17. között. Az esemény két napján volt alkalmam részt venni.

Május 16-án a délelőtti folyamán a kutatási adatkezelésre fókuszáló workshopon a bécsi, az edinburgh-i, a delfti és a pekingi egyetem szolgáltatásairól hallottunk különböző megközelítésből rövid ismertetőket, amelyeket intenzív beszélgetés követett.

A Bécsi Egyetemről érkezett Raman Ganguly az adatkezelési szolgáltatások technikai oldalára koncentrált. Szerinte a szolgáltatásaik sikere a technikai és könyvtárosi személyzet szoros együttműködésének köszönhető. A projektek befejeztével a kutatók keresik az adatkezelési szolgáltatás üzemeltetőit archiválási igénnyel. A szerzői jogi, etikai, jogosultsági, archiválási kérdések tisztázása jelent kihívást számukra, a technológiai támogatás az esetek többségében standard módon kialakítható – habár kivételként említette azokat a külső cégek által fejlesztett web-alkalmazásokat, melyeket dokumentáció nélkül szeretnének hosszú távon megőrizni.

Az Edinburgh-i Egyetem adatkezelési felelőse, Robin Rice az intézményében közel 10 évvel ezelőtt indított adatkezelési gyakorlatot elsősorban a szabályozási kérdések szemszögéből vizsgálta.

- Ki és milyen adatokat helyezhet el az adattárban, kap-e segítséget a könyvtárostól?
- Ki férhet az adatokhoz, milyen licenchez kötik, segítik-e az adatok idézését utalási adatok csatolásával?
- Milyen adatminőséget várnak el a feltöltőtől, kihez delegálják az adatok olvashatóságának biztosítását, ki végzi az anonimizációt?
- Ki milyen jogokkal bír az egyes adathalmazok felett?
- Mennyi ideig biztosítják az adatok elérhetőségét, mi a maximális fájl méret, megengedett fájlformátum?
- Milyen szabványokat alkalmaznak, hogyan zajlik a verziókövetés, hogyan tartják hosszú távon olvasható formátumban az anyagokat?
- Van-e forgatókönyv arra az esetre, ha az archívum kezelőszoftverének cseréjére kerül sor?

Marta Teperek magyar nyelven még nem létező foglalkozást úz: ő a Delfti Műszaki Egyetem Data Stewardship koordinátora, vagyis az adatkönyvtárosok csoportjának vezetője. A csoport tagjai valójában nem könyvtárosok, hanem diplomás műszaki szakemberek. Ők nyolcan az egyetem nyolc karával tartják a kapcsolatot és segítik az adatok elhelyezését, megőrzését

és disszeminációját célzó szolgáltatás működését. Marta Teperek a bizalomépítést, az odafigyelést emelte ki: meg kell hallgatni a kutatókat, figyelni az igényeikre, feltérképezni a problémáikat. Nem azzal kezdik a beszélgetést, hogy nyílttá kell tenni az adatokat. Beszéltetik a kutatókat a munkájukról, detektálják a problémákat, hiányosságokat, amiben segíteni tudnak. A szolgáltatást piaci párhuzammal illusztrálta: a szolgáltatás tervezésénél figyelni kell az ügyfelekre, ha sikeresek akarunk lenni. Felhívta a figyelmet arra, hogy számos jó megoldás létezik: a Cambridge-i Egyetemen adatbajnokokot toboroznak a kutatók köreiből, míg Lancasterben adat-társalgás folyik.

Nie Hua előadásából megtudtuk, hogy a Pekingi Egyetemen részletes felmérés előzte meg a 2014-ben bevezetett adatkezelési szolgáltatást, melyet az intézményi publikációs archívum és az adatrepozitórium kétirányú kapcsolatrendszerére alapoztak. Szerinte együttműködés és elkötelezettség, valamint megfelelő szabályozás és rendeletek nélkül nincs sikeres adatkezelés. A projektjükben sikerült a könyvtár, a könyvtárosok értékteremtő szerepét megtalálniuk a tudományos kutatás folyamatában. Értesültünk arról is, hogy számos intézményben, pl. Delftben is folynak kísérletek arra, hogy a kutatási eszközről automatikusan az adatrepozitóriumba kerüljenek az adathalmazok.

A vendéglátó ZBW képviselője beszédében felhívta a figyelmet arra, hogy az Open Science fejlődésében mind az egyetemeknek, mind a nemzeteknek, mind a nemzetközi szervezeteknek akad tennivalója. Az egyetemeknek szabályzatokban kell megfogalmazniuk az erre vonatkozó elkötelezettségüket, melyeket kutatóik számára előírássá kell tenni, szolgáltatásokkal támogatni, ellenőrizni. Két érdekes szolgáltatásra hívta fel a figyelmet: a szerzői minőség osztályozására irányuló CRediT (<http://docs.casrai.org/CRediT>), valamint a lektorálást a kutatási folyamat korai szakaszában is alkalmazó Registered Report nevű kezdeményezést (<https://cos.io/rr/>). Nemzeti szinten a legfontosabb hiányosságot a koordináció tekintetében tapasztalja: szükséges lenne a fejlemények folyamatos monitorozása, harmonizálása és a kultúraváltás megfelelő kezelése. A nemzetközi szervezetek, így a COAR számára a szervezetek közötti kapcsolatteremtés, együttműködés, egymástól tanulás lesz a házi feladat. Felhívja a figyelmet a ZBW Go-FAIR kezdeményezésére (<https://www.go-fair.org>). A nyíltság nem önmagáért támogatandó, nem öncélú fogalom. Célunk a tudományos munkák hitelességének növelése a létrehozás korai szakaszától kezdődően. A kutatási adatok az ő definíciójában: olyan eredeti források melyeket kutatók hoztak létre vagy gyűjtöttek össze tudományos munkájuk során. Ilyen értelemben a megfigyelések, felmérések, digitalizált dokumentumok és múzeumi tárgyak is ebbe a körbe tartoznak.

A COAR éves taggyűlésére május 17-én került sor. Rekordszámú, 60 tagintézmény képviseltette magát személyesen vagy meghatalmazás által.

A szervezet igazgatója, Kathleen Shearer előadásában áttekintést adott az írásban is kiküldött 2017. évi beszámolóról. A COAR az elmúlt évben kiemelten alkalmazott infografikákat. Ezek a tapasztalat szerint egyértelmű, könnyen áttekinthető információs eszközként szolgálnak a repozitórium közösség partnerei, kiemelten a döntéshozók és kutatók számára. Az open access tekintetében az elmúlt év egyik legjelentősebb, komoly visszhangot kiváltó eseménye volt a Bepress cég felvásárlása az Elsevier által. Ezzel kapcsolatosan a COAR megerősítette korábbi állásfoglalását az Elsevier kiadó copyright politikájával szemben. Felhívta a

figyelmet az európai szerzői jogi rendelkezésekben várható kedvezőtlen fejleményekre. Feltehetően olyan elképzelés, ami a repozitóriumok üzemeltetőit tételenen tenné felelőssé az általuk tárolt anyagok szerzői jogaiért. A COAR az elmúlt évben négy webináriumot rendezett, jelentős részvétellel. A közgyűlés kiemelt programpontja az elnökségi tagok választása volt. Eloy Rodriguez, a jelenlegi elnök újabb három évre kapott bizalmat. Helyettese japán, kincstárnoka brit kolléga. Az elnökség további öt tagjával kiegészülve a COAR elveinek megfelelően széles globális reprezentáció alakult ki: dél afrikai, dél amerikai, kanadai és európai képviselőkkel. A testület tagja lett továbbá az első és egyik leginkább ismert repozitóriumot, az arXiv-et üzemeltető csoport vezetője a Cornell Egyetemről.

A pénzügyi beszámoló meghallgatása után döntött a közgyűlés a tagdíjak emeléséről (500 EUR helyett 750 EUR/év intézményenként) és a nem fizető, a felszólításokra nem reagáló tagok kizárásáról. Megtudtuk, hogy a tagok száma az elmúlt három évben 30%-kal emelkedett.

A közgyűlést követő délutáni szekcióban képzeletbeli Föld körüli utazás keretében ismerkedtünk az egyes régiók open science tevékenységével, eredményeivel különböző országok (Etiópia, Szudán, Kína, Japán, Korea, Oroszország, Kanada, USA) és szervezetek (LaReferencia, JPCOAR) képviselőinek tolmácsolásában. A rendezvényt a nyílt hozzáférés egyik úttörője, a Torontóban élő Jean-Claude Guéron inspiráló tudományfilozófiai előadása zárta „Unleashing knowledge without borders” címmel. Az előadó szerint a tudományos kommunikáció Oldenburg óta a kutatási eredmények rögzítéséről, hitelesítéséről, megőrzéséről és szétszórásáról szól. A kutatók munkáját ki rögzíthetné jobban, mint az intézményük? Ki őrizhetné meg jobban, mint a könyvtárunk? A hitelesítésnek, azaz a lektorálásnak folyóiratoktól függetlennek kellene lennie, a kutatás tartalmára koncentrálni és közvetlenül a publikációhoz kapcsolódni. A digitális világban a publikálás nem más, mint egy új verzió megjelentetése. Az open access az eddigiekben gyenge volt a kutatók nézőpontjából. A tudományértékelés jelenlegi rendszerének nyomására a kutatókat jobban érdekli, hogy magas presztízsű folyóiratban publikáljanak, mint az, hogy idézzék őket. A finanszírozásért, hírnévért folytonos versengésben állnak. Guéron erősen kritizálja az üzlet-központú publikálást, s a tudományértékelés folyóirat-presztízs fókuszú rendszerét. Szerinte a repozitóriumok megkérdőjelezhetetlen előnye, hogy a kutatók közelében vannak és fenntartások nélkül hozzá tudnak járulni az egyetemes tudományhoz. A jövőben át kell gondolniuk a szabványok hatékonyságát, fokozni a tartalmuk láthatóságát, s hálózatba kapcsolódva, akár a folyóiratokat imitálva, valódi platformmá kell válniuk.

Hasznos források:

- <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMp1211410>
- CARL Scholarly communications roadmap http://www.carl-abrc.ca/wpcontent/uploads/2017/03/CARL_ScholComm_Roadmap_EN.pdf
- EC Expert Group on the Future of Scientific Communication <http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=3463>
- Scielo <http://www.scielo.org/php/index.php?lang=en>
- <http://eprints.rclis.org/6375/> <http://eprints.rclis.org/handle/10760/10778#.UGLy1bLN8uo>

About

COAR is an international association with over 100 members and partners from around the world representing libraries, universities, research institutions, government funders and others. COAR brings together the repository community and major repository networks in order build capacity, align policies and practices, and act as a global voice for the repository community.

Read more about our past and future activities in the [Annual Reports](#) and [Strategic Plan](#).

Read more about the formal [structure](#) of the association and find our [Articles of Association](#) in [COAR e.V.](#)

If you want to know more about the [benefits](#) of joining, find the [membership application form](#) or our [membership fees](#) please click [Join!](#) Any questions left? See our [FAQ](#).

Pdf version of the [COAR Infographic](#) above

Last updated on June 14, 2018 by Maxie Gottschling

Forrás: <https://www.coar-repositories.org/about/>